

**Республика Татарстан
САРМАНОВСКИЙ
МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОН
СОВЕТ САКЛОВ-БАШСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ**

ул. Ленина, д. 93 а,
с. Саклов-Баш, 423373.
Телефон: (85559) 4-33-38
E-mail: Sakb.Sar@tatar.ru

**Татарстан Республикасы
САРМАН МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
САКЛАУБАШ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

Ленин урамы, 93 а йорт,
Саклаубаш авылы, 423373.
Телефон: (85559) 4-33-38
E-mail: Sakb.Sar@tatar.ru

ИНН/КПП 1636005510/164701001

РЕШЕНИЕ

№ 64

КАРАР

8.06.2018

Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районының
«Саклаубаш авыл жирлеген»
муниципаль берәмлек территорияләрен
төзекләндерү буенча нормаларны һәм
кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «Федераль законга һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2017 елның 29 декабрдәгә 463 – ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлдәгә 45 - ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, ТРоссия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалыгы министрлыгының 2017 елның 13 апрелдәгә «Жирлекләр, шәһәр округлары, шәһәр эчендәгә районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик тәкъдимнәрне раслау турында» 711/пр номерлы боерыклары, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Саклаубаш авыл жирлеген уставы, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Саклаубаш авыл жирлеген Советы карары белән «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Саклаубаш авыл жирлеген муниципаль берәмлегендә гавами тыңлауларны оештыру һәм үткөрү тәртибе турындагы нигезләмәне раслау турында» 2007 елның 07 июлдәгә 13 номерлы Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Саклаубаш авыл жирлеген Советы карары нигезендә, авыл жирлегендә яшәүчеләрнең гавами тыңлаулар уздыру юлы белән фикер алышуда катнашуга хокукларын үтәү, фикер алышуда катнашу максатларында, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Саклаубаш авыл жирлеген Советы **КАРАР ИТТЕ:**

1. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Саклаубаш авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген территориясен төзекләндерү нормативларын һәм кагыйдәләрен расларга (1 нче кушымта).

2. Әлеге карарны «Татарстан Республикасының рәсми хокукий мәгълүмат порталы» (PRAVO TARSTAN.RU) һәм Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Сарман авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенә рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.
3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемдә калдырам.

Саклаубаш авыл җирлеге
Советы рәисе

A handwritten signature in blue ink, appearing to be the initials "LMG" or similar, written in a cursive style.

Л.М.Габидуллина

**Сарман муниципаль районының «Саклаубаш авыл жирлеген»
муниципаль берәмлек территорияләрен төзекләндерү буенча нормалар һәм
кагыйдәләр**

1. Гомуми нигезләмәләр

«1.1. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Шарлиаремини авыл жирлеген территориясен төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдә) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнын үтәү йөзеннән, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнын, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Саклаубаш авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген уставы һәм Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы объектларын төзекләндерү объектларын карап тотуга һәм төзекләндерү тәртибдә бердәй таләпләр билгеләү, тулаем Татарстан Республикасы Саклаубаш авыл жирлеген территориясендә төзекләндерү дәрәжәсен яхшырту максатларында башка муниципаль норматив хокукый актлар (алга таба - жирлек)

1.2. Әлеген Кагыйдәләрдә куркынычсыз, уңайлы һәм жәлеп итүчән шәһәр мохитен формалаштыру максатларында төп принциплар, алымнар, сыйфатлы характеристикалар һәм күрсәткечләр бәян ителгән. Әлеген Кагыйдәләр максатлары өчен жирлектә яшәү тирәлеген характерлаучы һәм мондый территориядә яшәү уңайлылыгын билгеләүчеген табигат, архитектура-планлаштыру, экология, социаль-мәдәни һәм башка факторлар жыелмасы керә.

1.3. Әлеген Кагыйдәләр жирлекнең бөтен территориясендә гамәлдә һәм, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, барлык физик һәм юридик затларны башкару өчен мәжбүри.

1.4. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре тиешле муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан раслана.

2. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре түбәндәгемәсьәләләрне жайга сала ала:

1) гомуми файдаланудагы территорияләрне тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибеген;

- 2) фасадларның тышкы төре һәм биналарның, корылмаларның киртәләү конструкцияләре;
 - 3) төзекләндерү элементларын проектлау, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң;
 - 4) биналарны, төзелешләрне, корылмаларны архитектур яктыртуны да кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яктыртуны оештыру;
 - 5) торақ пунктлар чикләрендә урнашкан газларны, чәчәклекләрне һәм үләнчел үсемлекләр биләгән башка территорияләрне төзү, тоту, торгызу һәм саклау тәртибен кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яшелләндерүне оештыру;
 - 6) муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, вывескалар белән күрсәткечләр урнаштыру;
 - 7) балалар һәм спорт мәйданчыкларын, хайваннарны, парковкаларны (парковка урыннарын), кече архитектура формасы урнаштыру һәм тоту;
 - 8) жәяүлеләр өчен коммуникацияләр, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмақлар оештыру;
 - 9) күрсәтелгән территориядә инвалидларның һәм халыкның башка аз мобильле төркемнәренә тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү;
 - 10) муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда, жыештыру;
 - 11) аңгыр сулары агып төшүне оештыру;
 - 12) жир эшләрен уздыру тәртибе;
 - 13) яқындагы территорияләр эчтәлегендә биналар, төзелешләр, корылмалар, жир кишәрлекләре (мондый йортлар чикләрендә төзелмәгән яисә төзелмәгән күпфатирлы йортлардагы урыннарның милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларыннан тыш) катнашу, шул исәптән финанс, милекчеләре һәм (яисә) башка законлы хужалары;
- Искәрмә: 2018 елның 28 июнендә үз көченә керә
- 14) Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртип нигезендә янәшәдәге территорияләрнең чикләрен билгеләү;
- Искәрмә: 2018 елның 28 июнендә үз көченә керә
- 15) муниципаль берәмлек территориясен бәйрәм белән бизәү;
 - 16) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү чараларын гамәлгә ашыруда гражданның һәм оешмаларның катнашу тәртибе;
 - 17) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үтәлешен тикшереп торуну гамәлгә ашыру.

2. Төп төшенчәләр

Өлеге кагыйдәләрдә түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлеге, ул гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәмин итүгә һәм арттыруга, муниципаль берәмлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын яхшыртуга, торақ пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан

объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, корылмаларны, территорияләрне карап тотуга юнәлдерелгән;

йорт биләмәсе - үзенә якын жир кишәрлеге булган индивидуаль торак йорт;
ташланган транспорт чарасы - милекче тарафыннан алты айга һәм аннан да күбрәк вакыт аралыгында калдырылган транспорт чарасы, аңа башка затларның ирекле керү мөмкинлеген дә кире какмый (кузов, кузовның башка элементлары, чүпләнмәгән ишекләр, ишекләр ябылу мөмкинлегенә булмау, шулай ук машина йөртү урыннарында (һавасы чыккан тәгәрмәчләр булу, тәгәрмәчләр яисә башка конструктив детальләр булмау) һәм шул ук вакытта транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән гомуми файдалану урыннарында (транспорт чаралары урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш) торучы яисә транспорт чаралары (транспорт чаралары урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш) транспорт чаралары саклану өчен билгеләнгән урыннар (транспорт чаралары) яки алты ай (парковкалар, машина йөртү урыннарында, машина йөртү урыннарында махсус жыештыручы урыннар, транспорт корылмалары һәм башка урыннар, транспорт корылмалары, транспорт корылмаларын жыештырудан тыш) файдалану мөмкинлеген билгеләүче билгеләре булган транспорт чарасы. Ташландык транспорт чарасы автомобиль юлларына киртәләрне бетерү, жәяүлеләрне үтү, территорияне жыештыру, ашыгыч хезмәтләр, башка махсус транспорт машиналарын, чүп жыю машиналарын подъездларга, чүп контейнерларына күчерү, шулай ук потенциал террорчылык янавын билгеләнгән тәртиптә эвакуацияләргә тиеш;

каты көнкүреш калдыкларын чыгару - контейнерлардан (КГМ белән бункер-туплаучыларны йөкләү) махсус транспортка чыгару, контейнер майданчыкларын чистарту һәм аларга илтә торган чүп-чардан аларны лицензияләнгән утильләштерү объектына (чүп төяү станцияләре, күмү полигоннары һ.б.) чүп жыю урыннарынан күчерү;

жир утыртмалары - билгеле бер территориядә урнашкан агач, куак һәм үләнчел үсемлекләр бергәлеге; жир эшләре - район территориясен төзекләндерелгән яисә грунт капламын бозып, яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә бәйле эшләр;

контейнер - капкачлы 0,7-1,5 куб.м күләмдәгә каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен стандарт сыешлык;

кече архитектура формалары - район дизайны объектлары (урналар, эскәмияләр, декоратив киртәләр, яктырткычлар, декоратив стеналар, фонтаннар, беседкалар, чәчәкләр өчен вазалар, монументаль-декоратив композицияләр, декоратив скульптуралар, балалар өчен спорт майданчыклары, ял итү майданчыклары һәм башкалар);

вак ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә төзелә торган вакытлы корылмалар (баз, сарайлар һ.б.);

чүп-чар жыелмасы - контейнер майданчыгында яисә теләсә кайсы башка территориядә 1 куб метрдан артмаган күләмдә каты көнкүреш калдыклары һәм КДМ туплануы;

чүп-чарны санкцияләнмәгән чүп-чар чүплеге - үз белдеге (рөхсәтсез) агызу (урнаштыру) яисә каты көнкүреш калдыкларын, ГКМ, житештерү, куллану һәм төзелеш калдыкларын, юридик яисә физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән башка чүп-чарны берләштерү, 50 кв.м дан артык майданда һәм 30 куб метрдан артык күләмдәге майданда;

житештерү һәм куллану калдыклары (алга таба - калдыклар) - житештерү һәм куллану процессында барлыкка килгән чимал, материаллар, ярымфабрикат, башка эйберләр яисә продуктлар калдыклары, шулай ук үзләренен куллану үзлекләрен югалткан товарлар (продукция);

төзелеш объекты паспорты - объектның исемен, төзүченең (заказчының), эшләрне башкаручы (подрядчы, генподрядчы) исемен, эшләрне башкаручы (подрядчы, генподрядчы) фамилиясен, вазыйфаларын һәм номерларын күрсәтеп, эшләр башкаручының объекты, эшләр башлану һәм тәмамлану срокларын, схемаларын күрсәтеп, мәгълүмати щит;

муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре - муниципаль хокукый акт, ул Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенен башка норматив хокукый актлары нигезендә, шулай ук Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү һәм төзекләндерү элементларына карата таләпләр, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү чаралары исемлеге, аларны үткөрү тәртибе һәм ешлыгы билгели;

якындагы территория - гомуми файдаланудагы территория, ул Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә мондый жир кишәрлеге төзелгән һәм чикләре муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, жир кишәрлегенә тоташа;

жир асты инженерлык коммуникацияләре - торбаүткәргечләр һәм төрле билгеләнештәге кабельләр (суүткәргеч, канализация, жылылык, элемент һ.б.);

йорт алды территориясе - күпфатирлы торак бинага якын жир кишәрлеге, ул яшелләндерү элементларын, керү юлларына жәяүле юлларны, йортка керү юлларын, элеге йортта яшәүчеләр өчен майданчыкларны (балалар, спорт, ял итү өчен, контейнерлар өчен, этләрне йөртү өчен) һәм йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән башка объектларны үз эченә алган.

каты көнкүреш калдыклары полигоннары - халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген гарантияли торган каты көнкүреш калдыкларын изоляцияләү һәм зарарсызландыру өчен билгеләнгән махсус корылмалар;

каты көнкүреш калдыкларын жыю - чүп-чарны комплекслы жыюга, контейнерлар тутыруга һәм контейнер майданчыкларын чистартуға бәйле чаралар комплексы;

территорияләрне тоту - жир кишәрлегендә урнашкан биналарның, төзелмәләренен һәм корылмаларның фасадларын, кече архитектура формаларын, коймаларны һәм коймаларны үз вакытында ремонтлауга һәм аларның фасадларын карап тотуга, төзелеш майданчыкларын, яшел утыртмаларны, жир асты инженерлык

коммуникацияларен һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын тотуга бәйле чаралар комплексы;

гомуми файдаланудагы юлларны карап тоту - юллар, юл корылмалары, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәэмин итә торган эшләр комплексы;

законнар, гаражлар, ремонтлау остаханәләре һәм техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән башка биналар, парковкалар нигезендә оештырылган транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус бүлеп бирелгән урыннар;

«Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» 1993 елның 23 октябрендәге 1090 номерлы Россия Федерациясә Министрлар Советы - Хөкүмәте карары белән расланган Россия Федерациясенә Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковка урыннары;

каты көнкүреш калдыклары (ТБО) - халыкның тереклек эшчәнлегә нәтижәсендә барлыкка килә торган вак көнкүреш калдыклары;

төзекләндерү элементлары - территорияне төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның, корылмаларның фасадлары, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар корылмалар һәм корылмалар, мәгълүмати щитлар һәм күрсәткечләр."

3. Авыл жирлегенең торак пунктлары территорияларен жыештыру һәм карап тотуның гомуми кагыйдәләре

3.1. Чистарту объектлары булып йорт биләмәләре, урам юллары, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар территорияләре, гомуми файдалану урыннары, ял итү урыннары тора.

3.2. Биналар йорт билгеләре белән жиһазланган булырга тиеш.

3.3. Конкрет бинада йорт билгеләре составы һәм аларны урнаштыру шартлары биналарның, корылмаларның урынын урам-юл чөлтәренә карата функциональ билгеләнеше һәм урыны белән билгеләргә тәкъдим ителә.

3.4. Биналар, корылмалар адреслау (аншлагллар) билгеләре һәм номерлы билгеләре белән унификацияләнгән (форма, үлчәм, төсләр чишелеше, шрифт язуы), тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылган, ә торак йортлар - подъезд һәм фатир номерлары күрсәткечләре белән жиһазланган булырга тиеш.

3.5. Дәүләт органнары, оешмалар, предприятиеләр һәм учреждениеләр исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләр Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк үлчәмдәге шрифт белән рәсмиләштерелә.

3.6. Милек хокукларында йорт биләмәләре булган гражданның йорт яны территорияләрендә нинди дә булса материалларны кушу һәм саклау, йорт биләмәләре чикләрендә киртәләр кую, чүп-чар ташлау, шлак ташлау, йорт биләмәсе территориясенә сыек көнкүреш калдыкларын урнаштыру, махсус транспорт һәм жыештыру техникасына үтеп керүне кыенлаштыра торган яисә тоткарлый торган киртәләр территориясендә киртәләр кую тыела. Шәхси торак йортларны төзү

чорында йорт яны территориясендә, шул исәптән урамда, авыл жирлегә башкарма комитетының язмача рәхсәте булган очракта, төзелеш материалларын вакытлыча саклау рәхсәт ителергә мөмкин.

3.7. Урамнарны пычратуны булдырмый торган грунт, чүп-чар, сыпучик һәм сыек материаллар, жиңел тара, яфраклар ташу тыела.

3.8. Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар һәм башка корылмалар урнаштыру тыела.

3.9. Юл йөрү, үтү юлларын каплау, кар һәм боз жәю тыела.

3.10. Газон, елга, күл ярларында, тротуарларда, паркларда һәм башка максатлар өчен күрелмәгән урыннарда транспорт чаралары юу тыела.

3.11. Яшел утыртмаларның зарарлануы һәм аларны юкка чыгару, шулай ук аларны тоту кагыйдәләрен бозу тыела.

3.12. Урамнарда, майданнарда һәм башка жәмәгать урыннарында сортларга аеру тыела.

3.13. Калдыкларны тиешле урыннарда чыгару тыела.

3.14. Сыек калдыклар корылмалардан һәм шәхси сектордан аларның заявклары буенча вакытында махсус автотранспорт белән чыгарыла.

3.15. Йорт биләмәсе булган территориядә разкомплектованган (төзек булмаган) транспорт чарасын саклау тыела.

4. Авыл жирлегә

тораk пунктлар территорияләрен жыештыруны оештыру

4.1. Тораk пунктлар территорияләрен чистарту һәм жыештыру системасы көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чарны жыю һәм утильләштерүне күздә тотарга тиеш.

4.2. Төзекләндерү, объектларны чиста тоту һәм санитария тәртибен саклау өчен жаваплы түбәндәгеләр:

а) предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләрендә - предприятиеләр, оешмалар, уку йортлары житәкчеләре;

б) гражданның милек хокукында булган йорт биләмәләре территорияләрендә - тораk йортлар хужалары;

в) авыл жирлегендә урамнарда, майданнарда, газлар һәм башка яшел зоналар территориясендә - жирлекнең башкарма комитеты житәкчесе;

г) зират территориясендә һәм аларга якин участокларда - жирлекнең башкарма комитеты житәкчесе;

д) төзелеш өчен бүлеп бирелмәгән һәм төзелеш жимерелгәннән соң бушаган территорияләрдә - жирлек Башкарма комитеты житәкчесе;

е) төзелешкә бирелгән территорияләрдә - әлегә жир кишәрлекләре бирелгән предприятиеләр, оешмалар житәкчеләре, гражданны;

ж) агып төшүче һәм дренаж торбаларның техник торышы өчен, сустокларны - жирлек башкарма комитеты житәкчесе;

з) калдыкларны алып ташлаган, янәшәсендәге участокларның махсус урыннарын санитар карап тоткан өчен - жирлек башкарма комитеты житәкчесе;

и) жирлек территориялэренэң санитар торышын вэкалэтле дәүлэт органнары һәм жирле үзидарэ органнары тикшереп тора.

5. Территориялэрне көзге - кышкы жыештыру

5.1. 15 октябрьдән 15 апрельгә кадэр көзге - чүп-чар жыюны һәм чыгаруны, кар чистартуны һәм себерүне, кар һәм боз атуны, тротуарларның һәм бозга каршы материалларның юл капларын эшкэртүне күздэ тоткан кышкы жыештыру билгелэнэ. Бу эшлэр жэмэгать транспорты юлларын һәм жэяүлелэр йөрүен тээмин итэрлек итеп башкарылырга тиеш.

5.2. Кар түбэлэрен чистарту һәм карнизларда, түбэлэрдэ һәм су торбаларында наростоларны кисү системалы рэвештэ, биналарның хужалары һәм арендаторлары, корылмаларның көче һәм акчалары белэн, жэяүлелэр белэн бэхетсезлек очраklarын һәм һава челтэрлэре, яктырткычлар һәм яшел утыртмаларның зарарлануларын булдырмау максатында башкарылырга тиеш. Түбэлэрдән ташланган кар кичекмэстэн чыгарылган булырга тиеш.

5.3. Урамнарны механикалаштырылган сибү бу максатлар өчен рөхсэт ителгэн материаллар планлы тэртиптэ кертелэ.

5.4. Тротуарларны тоз белэн күмү тыела.

5.5. Бозлык вакытында территория хужаларына тротуарлар, жэяүлелэр өчен ком сибэргэ, аларны хэрэкэт өчен имин хэлдэ тотуны тээмин итэргэ кирэк.

5.6. Яшел утыртмалар майданнарында кар пычранган бозны күчерү һәм жыю тыела.

5.7. Су объектларының су саклау зоналарында кар жыю тыела.

6. Язгы - жэйге чорда территориялэрне жыештыру

6.1. 16 апрельдән 14 октябрьгә кадэр чорда язгы - жэйге жыештыру, анда юл өслеклэрен һәм тротуарларны себерү, жэмэгать транспорты тукталышларын жыештыру, чүп-чар һәм грунт төяү күздэ тотыла.

6.2. Явым-төшем яумаган чорда урамнарны механикалаштырылган жыештыру, юешлэмичэ себереп чыгару тыела.

6.3. Юл кырыйлары эре габаритлы материалдан һәм башка чүп-чардан чистартылынган, э юл буйлап үлэн чабылган булырга тиеш.

7. Торак һәм торак булмаган биналарны һәм корылмаларны тоту кагыйдэлэре һәм нормалары

7.1. Торак йортлар, социаль-мэдэни, коммуналь объектлар һәм төзеклэндэрү, авылларның тышкы бизэлешен төзү, реконструкциялэү, капитал ремонтлау, шулай ук авыл жирлеге территориясендэ биналар интерьерларын рэсмилэштерү гамэлдэге кануннар нигезендэ башкарылырга тиеш.

7.2. Күчөмсөз мөлкөт объектларыннан файдаланучы һәм (яисә) биләүче предприятиеләр, оешмалар, гражданныр, шул исәптән шәхси милек хокукында, аларны техник эксплуатацияләүнең билгеләнгән кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә эксплуатацияләргә, тышкы төзекләндерүнең барлык төрләренең торышын һәм урнаштыруын күзәтергә тиеш.

7.3. Төзелеш материалларын, продукцияне, шул исәптән авыл хужалыгы (печән, салам, тирес һ.б.) складлау һәм саклау, гомуми файдаланудагы территориядә, шул исәптән йорт янындагы территориядән читтә, чимал, жайланмалар, чүп-чар жыю тыела.

7.4. Төзелеш, ремонт-төзелеш һәм торгызу эшләрен башкарганда төзелеш, башка оешмалар төзелеш материаллары, грунт һәм төзелеш чүп-чарын тулысынча тәмамлап, бер көнлек эш процессында жыярга тиеш.

7.5. Торак һәм ижтимагый биналарны, шулай ук мәдәни-көнкүреш билгеләнешендәге объектларны төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә барлыкка килгән керемнәр төзелеш оешмалары транспорты тарафыннан куркыныч калдыклар белән эш итүгә лицензиясе булган яисә әлегә эшчәнлек төренә лицензиясе булган оешма белән килешү төзелә.

Йорт биләмәләреннән чыгарыла торган төзелеш чүп-чарын һәм грунтын, моның өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш, нинди дә булса урыннарда, ягъни каты көнкүреш калдыклары мәйданчыкларын бушату тыела.

7.6. Төзү тәмамланган объектлар бары тик төзекләндерү эшләре тулысынча тәмамланганнан соң гына кабул ителә, «Төзелеш эшләре тәмамланган объектларны файдалануга кертү» СНИП 03.01.04-87 нигезендә проект белән каралган эшләр тәмамланганнан соң гына кабул ителә.

8. Санитария көнен оештыру һәм уздыру

8.1. Авыл жирлеге территориясен һәр жирдә вакытлы жыештыру өчен бердәм санитария көннәре билгеләнә.

8.2. Предприятиеләр, оешмалар, уку йортлары житәкчеләренә, сәүдә, мәдәни - көнкүреш предприятиеләре житәкчеләренә һәм яшәү урыны буенча халыкка бу көнне тәкъдим ителә:

а) үз территорияләрендә жыелган барлык чүп-чарны каты көнкүреш калдыклары полигонына мәжбүри чыгарып, жентекләп жыештырырга;

б) чистартырга, кирәк булганда - коймаларны һәм коймаларны, биналарның цокольен, витриналарны, тәрәзәләрне һәм парад ишекләрен буярга.

9. Яктылыкның кече архитектура формаларын, вывескаларын, яктылык рекламаларын төзү, урнаштыру һәм карап тоту

9.1. Киосklar, палаткалар, сезонлы базарлар, коймалар, газ киртэләре, стендлар, афишалар һәм белдерүләр, ут рекламалары, урам яктырту фонарьлары, баганалар төзү һәм урнаштыру гамәлдәге законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

9.2. Сәүдә киосклары, павильоннар, гаражлар һәм башка хужалык-көнкүреш объектларын үз белдеге белән урнаштыру, шулай ук аларны жимерү яки күчерү турындагы таләпләрне үтәмәү тыела.

9.3. кибетләр, киосklar, палаткалар, вак сату павильоннары янында тара һәм товар запасларын жыю тыела.

9.4. Сәүдә билгеләнмәгән урыннарда тыела.

9.5. Яшелчә, жиләк-жимеш, терлекчелек продуктлары, урамнарда, мәйданнарда һәм бу максатларга билгеләнмәгән башка урыннарда гражданнарга яшелчәләр, жиләк-жимеш, терлекчелек продуктлары, көнбагыш һәм башка предметлар белән сату тыела.

9.6. Урам сәүдәсе, шул исәптән сезонлы сәүдә, санитария хезмәте органнары белән килештерелгән очракта, махсус билгеләнгән урыннарда рөхсәт ителә.

9.7. Сезонлы сәүдә тәмамланганнан соң урамнарда, мәйданнарда һәм башка урыннарда күчмә арбалар, лоткалар, сәүдәдән соң жыештырылмаган башка сәүдә жиһазлары һәм территориясен калдыру тыела.

9.8. Урамнарны төзек булмаган хәлдә яктырту тыела.

9.9. Реклама конструкцияләре һәм тышкы мәгълүмат чаралары билгеләнгән урыннарда урнашырга һәм тиешле хәлдә булырга тиеш.

10. Яшел утыртмаларны яшелләндерүгә һәм карап тотуга таләпләр

10.1. Барлык яшел үсентеләрне кагылгысыз яшел фондлар тәшкил итә. Яшел утыртмаларны тоту гамәлдәге законнар һәм авыл жирлегенең норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

10.2. Яшел утыртмаларны саклау өчен жаваплылык, гамәлдәге кагыйдәләр нигезендә дәрәс һәм заманча тәрбияләү, предприятиеләр, оешмалар, гражданнар алып килә.

10.3. Яшел утыртмаларның, сулыкларның сакланышын тәмин итү өчен аларны пычрату рөхсәт ителми. Төзелеш эшләре вакытында яшел утыртмалар зонасында төзелешне оештыру проекты таләпләре үтәлергә тиеш.

10.4. Агачларны һәм куакларны, шул исәптән корыган һәм чирләрне күчереп утырту яки кисү Башкарма комитетның рөхсәтеннән башка рөхсәт ителми. Предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук гражданнар китергән яшел утыртмаларга зыян гражданнар, вазыйфай затлар һәм тиешле предприятиеләрнең хезмәткәрләре тарафыннан гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә түләнәргә тиеш.

10.5. Яшелләндерелгән территорияләрдә түбәндәгеләр тыела:

- теләсә нинди материалны берләштерү;
- үсемлек җирин сыйфатында чиста торф кулланырга;
- бакча-парк юлларын чистартып бетерүдән алынган чиста кардан тыш, чүп-чар, кар һәм халык чүп-чар өемнәре корырга;

- агачларның һәм куакларның сакланышын тээмин итә торган чаралар күрмичә, агачлар утыртмалары биләгән участокларга карны түбәдән ташларга;
- тротуарларны химик препаратлар белән сибәргә, аларга йөрү юллары һәм куллануга рөхсәт ителмәгән башка өслекләр жибәрергә;
- йөрергә, утырырга һәм газоннарда ятарга (болынардан тыш), уеннар оештырырга;
- учак ягарга һәм янгынга каршы сак кагыйдәләрен бозарга;
- жирле үзидарә органнары белән билгеләнгән тәртиптә килешмичә генә инженерлык коммуникацияләрен салу өчен ачыклыклар үткәрергә;;
- транспорт чараларын торак пунктлар чикләрендә яшелләндерелгән территорияләрдә (газоннарны, чәчәкләкләрне һәм үләнчел үсемлекләр биләгән башка территорияләрне дә кертеп), балалар һәм спорт майданчыкларында, хайваннарны йөртү өчен майданчыкларда, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хужалык майданчыкларында урнаштыру.

Искәрмә. Әлеге абзацның нигезләмәләре гражданның иминлеген тээмин итүгә яисә халыкның тормышын тээмин итү объектларының эшләвенә, оборона чараларын (шул исәптән гражданның оборонасы һәм мобилизация чараларын) үтәүгә, дәүләт иминлеген һәм иминлеген тээмин итүгә, жәмәгать тәртибен һәм жәмәгать куркынычсызлыгын саклауга, гражданның коткаруга, аларның тормышы яисә сәламәтлеге белән янауларны юкка чыгаруга бәйлә кичектергесез эшләр башкаруга, оборона чараларын (шул исәптән гражданның оборонасы һәм мобилизация чараларын) үтәүгә, дәүләт иминлеген һәм иминлеген тээмин итүгә, жәмәгать тәртибен һәм жәмәгать куркынычсызлыгын саклауга, гражданның коткаруга, аларның тормышына яисә сәламәтлегенә янауны тээмин итүгә юнәлдерелгән юридик затларның һәм гражданның гамәлләренә кагылмый.».

Транспорт чараларының һәр тукталышында, шул исәптән социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектлары (торак, ижтимагый һәм житештерү бионалары, төзелмәләр һәм корылмалары, шул исәптән физкультура-спорт оешмалары, мәдәният оешмалары һәм башка оешмалар урнашкан), ял итү урыннары янында, бушлай машина кую урыны (бер урыннан ким түгел) I, II төркем инвалидлар белән идарә ителә торган транспорт чараларының, шулай ук III төркем инвалидлары тарафыннан Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә бушлай парковкасы өчен кимендә 10 процент урын (бер урын) һәм мондый инвалидларны һәм (яисә) инвалид балаларны йөртә торган транспорт чаралары бүлеп бирелә. Күрсәтелгән транспорт чараларында "Инвалид" тану билгесе билгеләнергә тиеш. "Инвалид" тану билгесен индивидуаль файдалану өчен бирү тәртибе Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан бирелгән вәкаләткә ия башкарма хакимият федераль органы тарафыннан билгеләнә. Билгеләнгән урыннарны машина кую өчен башка транспорт чаралары биләргә тиеш түгел.

12. Авыл жирлеге территориясендә сулыкларны, зиратларны тоту

12.1. Сулыкларны тоту территорияләр хужалары һәм баланс тотучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

12.2. Сулыклар тыела:

- чүплөргә, пычратырга яисә буалар уздырырга;
 - агынты сулар, сәнэгать калдыклары, башка ташландыклар белән пычратырга;
- 12.3. Сулыклар территориясендә түбәндәгеләр тыела:

- автотранспортны юу;
- терлекләр көтүе үткәрергә;
- хайваннарны юарга;
- кер юарга.

12.4. Зиратлар һәм күмү корылмалары территориясендә яшел утыртмалар зонасы, автотранспорт өчен стоянка, чүп жыю өчен чүп савытлары, чүп-чар жыю өчен майданчыклар каралган.

Территорияне металл ватык, төзелеш һәм көнкүреш калдыклары һәм башка материаллар белән пычрату һәм чүпләү тыела. габаритсыз калдыкларны махсус майданчыкларда сакларга тиеш.

13. Юлларны тоту

13.1.Юллар территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;
- 2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кар һәм боздан жыештыру;
- 3) юл өслекләрен юу һәм сиптерү;
- 4) газонарны һәм яшел утыртмаларны карау;
- 5) жәмэгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту терәкләрен һәм контакт челтәрен ремонтлау;
- 6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
- 7) ясалма юл корылмалары составына керә торган смотр һәм яңгыр сулары коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзекләндерү, ремонтлау һәм чистарту;
- 8) коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын ремонтлау, ремонтлау һәм ел саен буяу.

13.2.Юл капланмаларын саклау максатларында түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

- сөйрәп йөк ташу;
- рельслар, бүрәнэләр, тимер балчыклар, торбалар, кирпич төяү-бушату эшләрен башкарганда һәм аларны төзегәндә;
- юл өлешендә һәм тротуарларда төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын ыргыту һәм (яисә) берләштерү.

13.3.Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына карата таләпләр:

- Жәяүлеләр өчен жәяүлеләр йөри торган металл киртәләрнең һәм тротуар баганаларының сезонлы япмасы кышкы сезон тәмамлангач, төзекләндерү айлыгы үткәрелү чорында ел саен ясала. Каплама алдыннан ремонтланган, пычрактан чистартылган, юылган һәм пычранган булырга тиеш;
- барлык юл билгесе заказчы тарафыннан билгеләнгән срокларда һәм чиратлылык тәртибендә юл билгеләре ясауга расланган паспортлар (схемалар) нигезендә башкарылырга тиеш;

- юлларның юл билгеләре таләп ителә торган төсләр һәм яктылык-техника характеристикаларын, эләктерү коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйдан буенча сакланышын тәэмин итәргә тиеш;
- юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары күз күреме шартларына һәм монтаж мөмкинлекләренә карап сайлана;
- Юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш. Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгын китереп чыгарган сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;
- визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, жирлекнең планлаштырылган-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга таба хәрәкәт юнәлеше күрсәтелү өчен билгеләнә;
- Юл күрсәткечләре һәм башка күрсәткечләр Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә башкарыла.

14. Жир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын салу, яңадан урнаштыру эшләрен житештерү

14.1. Жир асты, инженерлык коммуникацияләрен төзү, реконструкцияләү яисә капитал ремонтлау гамәлдәге законнар нигезендә эшләнгән техник документация һәм эшләрне житештерүгә рөхсәт (ордер) булганда башкарылырга мөмкин.

14.2. Срогы чыккан рөхсәт (ордер) буенча эшләр тыела.

14.3. Предприятие житешкеләре, үзләре белән рөхсәт (ордер) һәм эшләр житештерү проекты булган килеш, эшләрне житештерү урынында булырга тиешле эшләрне башкару өчен җаваплы затлар боерыгы белән билгеләргә тиеш.

14.4. Жир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын төзегәндә һәм яңадан урнаштырганда, әлеге предприятиеләргә һәм оешмаларга эшләр башкару өчен рөхсәт (ордер) яисә эшләр башкару кагыйдәләрен үтәмәгән очракта, эшләр башкару өчен кичекмәстән туктатыла.

14.5. Һәлакәтләр вакытында эксплуатацияләүче оешма аның сәбәпләрен һәм нәтижәләрен кичекмәстән бетерергә тиеш.

14.6. Рөхсәтне (ордерны) рәсмиләштермичә аварияләрдә жир эшләрен житештерү, тиешле хезмәтләргә мәҗбүри хәбәр итеп, өч көн эчендә рөхсәт ителә. Эшләрне өч көн эчендә тәмамлау мөмкин булмаган очракта, эксплуатацияләүче оешма тарафыннан билгеләнгән тәртиптә рөхсәт рәсмиләштерелә. Рөхсәттә (ордерда) билгеләнгән срокларны үтәмәгәндә, шулай ук предприятиене рәсмиләштермәгәндә билгеләнгән тәртиптә җаваплы булалар.

14.7. Яклар эшләрен житештергәндә: жәяүлеләрнең һәм транспортның хәрәкәте иминлеге, йорт биләмәләре, предприятиеләр, оешмалар ишек алдына чыгу җайланмалары, шулай ук торак, хезмәт, уку, балалар һәм башка биналарга якын килү тәэмин ителергә тиеш.

14.8. Жимерелү урыны оешма исеме, телефон номеры һәм эш житештерүченең фамилиясе күрсәтелгән үрнәк киртә белән чикләнәргә тиеш. Юлны ябуны таләп итә торган жир эшләрен житештергәндә, дәүләт автоинспекциясе тарафыннан расланган

схемалар буенча юл билгеләре билгеләнә. Караңгы төшкәч, казылган урыннар яктыртыла.

14.9. Юлның бөтен киңлегенә, тротуарга, газонга һәм туфракның уңдырышлы катламына асфальт түшәлешен каплау эшләре башкарыла. Шушы ук оешма торгызу эшләреннән соң грунтны, материалларны һәм конструкцияләренә, төзелеш чүпчарын, коймаларны жыештырырга тиеш.

Юл өслеген һәм яшел утыртмаларны үз көчләре белән торгызу эшләрен башкару мөмкинлеге булмаган оешмалар. Махсуслаштырылган оешмалар белән килешүләр төзәргә тиеш. Шартнамә төзү эшне башкаручы оешмадан төзекләндерү элементларын торгызу өчен җаваплылыкны төшерми.

14.10. Оешмалар җитәкчеләре, башка вазыйфай затлар юлларның һәм тротуарларның, яшел утыртмаларның, газларның, төзекләндерү элементларының эшләрен сыйфатсыз башкарган һәм өслекләрен торгызган өчен җаваплы.

15. Муниципаль берәмлек территориясен яктырту

15.1. Урамнар, юллар, майданнар, яр буйлары, күперләр, бульварлар һәм жәяүлеләр аллеялары, иҗтимагый һәм рекреацион территорияләр, торак кварталлар, микрорайоннар, торак йортлар территорияләре, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләре, шулай ук керү юллары, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, торак пунктлар турында мәгълүмат элементлары муниципаль берәмлек администрациясе раслаган расписание буенча тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

Әлеге объектларны яктырту бурычы аларның милекчеләренә яисә вәкаләтле затлар милекчесенә йөкләнә.

15.2. Муниципаль берәмлек территориясен яктырту билгеләнгән тәртиптә үзләренә бирелгән жир кишәрлекләренә милекчеләре булып торучы физик һәм юридик затлар белән шартнамәләр буенча энергия белән тәэмин итүче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

15.3. Урамнарны тышкы яктырту челтәрләрен төзү, эксплуатацияләү, агымдагы һәм капитал ремонтлау муниципаль берәмлек администрациясе белән килешүләр буенча махсуслаштырылган оешмаларга гамәлгә ашырыла.

16. Территорияне бизәү

16.1. Муниципаль берәмлек территориясен бизәү дәүләт һәм авыл бәйрәмнәрен уздыру чорына муниципаль берәмлек администрациясе карары буенча, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар башкарырга тиеш.

Биналарны, корымаларны бизәү аларның хужалары тарафыннан муниципаль берәмлек территориясен бәйрәм бизәү концепциясе кысаларында гамәлгә ашырыла.

16.2. Гомумшәһәр (авыл) тантаналы һәм бәйрәм чараларын үткәргүгә бәйле эшләр оешмалар тарафыннан үз акчалары, шулай ук муниципаль берәмлек администрациясе белән шартнамәләр нигезендә шушы максатларга муниципаль берәмлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла.

16.3. Бэйрэм бизэлешенә милли флаглар, лозунглар, гирлянда, панно элү, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, киосклар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бэйрэм иллюминациясе жайланмасы керә.

16.4. Бэйрэм бизэлеше концепциясе муниципаль берәмлек администрациясе тарафыннан раслана торган бэйрэм бизэлеше объектларын һәм элементларын урнаштыру һәм чаралар программасы белән билгеләнә.

16.5. Бэйрэм бизэлеше элементларын эзерлэгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чаралары күренешен төшерергә, зыян салырга һәм начарайтырга киңәш ителми.

17. Норм һәм кагыйдэләр таләпләренен үтәлешен тикшереп тору

17.1. Физик һәм юридик затлар, вазыйфай затлар элге Кагыйдэләрдә билгеләнгән жирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәмин итәргә тиеш.

17.2. Элге Кагыйдәләрне бозу Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (Административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә жаваплы булган Россия Федерациясенен федераль законнарында һәм башка норматив хокукый актларында каралган нормалар һәм кагыйдәләр нигезләмәләреннән тыш) жаваплылыкка китерә.

17.3. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен жаваплылыкка жәлеп итү элге таләпләрне үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән затны азат итми.